

Sprawa C-156/24**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości****Data wpływu:**

28 lutego 2024 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Corte suprema di cassazione (Włochy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

2 lutego 2024 r.

Strona wnosząca skargę kasacyjną:

STM srl.

Strona przeciwna postępowania kasacyjnego:

Ministero della Giustizia

Przedmiot postępowania głównego

Skarga kasacyjna od wyroku, w którym orzeczono, że nawet w przypadku opóźnienia w zapłacie kwot należnych z tytułu najmu urządzeń do podsłuchu na rzecz Procura della Repubblica (prokuratury) nie można naliczać odsetek za zwłokę na podstawie decreto legislativo (dekretu ustawodawczego) nr 231/2002, ponieważ stosunek prawny istniejący między stronami [spółką wynajmującą i Ministero della Giustizia (ministerstwem sprawiedliwości)] nie może zostać uznany za transakcję handlową.

Przedmiot i podstawa prawna odesłania prejudycjalnego

Wykładnia prawa Unii na podstawie art. 267 TFUE, w szczególności art. 4 ust. 3 TUE, art. 47 Karty, a także art. 2 pkt 1 i 2 oraz art. 10 ust. 1 dyrektywy 2011/7/UE.

Pytania prejudycjalne

1. Czy zasadę lojalnej współpracy ustanowioną w art. 4 ust. 3 TUE, prawo podstawowe do skutecznego środka prawnego przed sądem zapisane w art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej oraz dyrektywę 2011/7/UE, w szczególności art. 2 pkt 1 i 2 tej dyrektywy, należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu lub praktyce krajowej, które: (i) wykluczają uznanie za „transakcje handlowe” w rozumieniu dyrektywy świadczenia usług dokonanych odpłatnie przez wynajmujących na wniosek prokuratur; (ii) w konsekwencji wykluczają z przewidzianego w dyrektywie uregulowania dotyczącego odsetek roszczenie dochodzone przez wynajmujących z tytułu usług świadczonych na rzecz prokuratur?

2. Czy zasadę lojalnej współpracy ustanowioną w art. 4 ust. 3 TUE, prawo podstawowe do skutecznego środka prawnego przed sądem zapisane w art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej oraz dyrektywę 2011/7/UE, w szczególności art. 10 ust. 1 tej dyrektywy, należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu lub praktyce krajowej, które nie przewidują określonego terminu ustalenia wynagrodzeń należnych usługodawcy lub które przewidują również, że roszczeń tych można dochodzić jedynie za pomocą środków prawnych przewidzianych w decreto del Presidente della Repubblica n. 115/2002 - Testo Unico in materia di spese di giustizia (dekrecie prezydenta republiki nr 115/2002 ustanawiającym tekst jednolity przepisów dotyczących opłat sądowych), w szczególności jedynie w drodze sprzeciwu od postanowienia w sprawie ustalenia kosztów?

Podstawowe powołane przepisy prawa Unii

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/35/EWG z dnia 29 czerwca 2000 r. w sprawie zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych: motywy 5, 7 i 9

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/7/UE z dnia 16 lutego 2011 r. w sprawie zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych: art. 2 pkt 1 i 2, art. 10 ust. 1, a także motywy 3 i 4

Karta praw podstawowych Unii Europejskiej: art. 47.

Podstawowe powołane przepisy prawa krajowego

Decreto legislativo del 9 ottobre 2002, n. 231 - Attuazione della direttiva 2000/35/CE relativa alla lotta contro i ritardi di pagamento nelle transazioni commerciali (dekret ustawodawczy nr 231 z dnia 9 października 2002 r. w sprawie transpozycji dyrektywy 2000/35/WE dotyczącej zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych) (GURI nr 249 z dnia 23 października 2002 r.) (zwany dalej „dekretem ustawodawczym nr 231/2002”), zmieniony przez

decreto legislativo del 9 novembre 2012, n. 192 - Modifiche al decreto legislativo 9 ottobre 2002, n. 231, per l'integrale recepimento della direttiva 2011/7/UE relativa alla lotta contro i ritardi di pagamento nelle transazioni commerciali, a norma dell'articolo 10, comma 1, della legge 11 novembre 2011, n. 180 (dekret ustawodawczy nr 192 z dnia 9 listopada 2012 r. w sprawie zmiany dekretu ustawodawczego nr 231 z dnia 9 października 2002 r. w celu pełnej transpozycji dyrektywy 2011/7/UE dotyczącej zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy nr 180 z dnia 11 listopada 2011 r.) (GURI nr 267 z dnia 15 listopada 2012 r.): art. 1–5

Decreto del Presidente della Repubblica del 30 maggio 2002, n. 115 - Testo unico delle disposizioni legislative e regolamentari in materia di spese di giustizia (dekret prezydenta republiki nr 115 z dnia 30 maja 2002 r. ustanawiający tekst jednolity przepisów ustawowych i wykonawczych dotyczących opłat sądowych (dodatek zwyczajny do GURI nr 139 z dnia 15 czerwca 2002 r.) (zwany dalej „TUSG”):

artykuł **168**: „1. Wynagrodzenie na rzecz członków personelu pomocniczego wymiaru sprawiedliwości [...] ustala się na podstawie uzasadnionego postanowienia w sprawie zapłaty wydanego przez sędziego prowadzącego postępowanie. 2. Postanowienie doręcza się beneficjentowi i stronom, w tym prokuraturze, i stanowi ono tymczasowy tytuł wykonawczy [...]”.

artykuł **168 bis**: „1. Koszty związane z usługami, o których mowa w art. 96 decreto legislativo (dekretu ustawodawczego) nr 259 z dnia 1 sierpnia 2003 r., oraz koszty związane z korzystaniem z tych usług ustala się niezwłocznie na podstawie postanowienia w sprawie zapłaty wydanego przez prokuraturę, która wystąpiła z wnioskiem o wydanie zezwolenia na przeprowadzenie operacji podsłuchu lub wykonała to zezwolenie. [...] 3. Od postanowienia w sprawie zapłaty przysługuje sprzeciw na podstawie art. 170”; oraz

artykuł **170**: „1. Od postanowienia w sprawie zapłaty wydanego na rzecz członka personelu pomocniczego wymiaru sprawiedliwości, [...] beneficjent i strony postępowania, w tym prokuratura, mogą wnieść sprzeciw. Sprzeciw reguluje art. 15 decreto legislativo (dekretu ustawodawczego) nr 150 z dnia 1 września 2011 r.”.

Zwięzłe przedstawienie okoliczności faktycznych i postępowania głównego

- 1 Nakazem zapłaty Tribunale di Catanzaro (sąd w Catanzaro, Włochy), będący sądem pierwszej instancji, nakazał Ministero della Giustizia (ministerstwu sprawiedliwości) zapłatę na rzecz STM srl. kwot wraz z odsetkami za zwłokę na podstawie art. 4 i 5 dekretu ustawodawczego nr 231/2002 tytułem wynagrodzenia za świadczony przez tę spółkę na rzecz szeregu prokuratur najem urządzeń elektronicznych do podsłuchu rozmów telefonicznych i podsłuchu otoczenia.

- 2 Ministero della Giustizia (ministerstwo sprawiedliwości) wniosło sprzeciw do tego samego sądu, który uchylił nakaz zapłaty wyrokiem i zasądził roszczenie STM bez odsetek za zwłokę. Uznał on bowiem, że usługi związane z podsłuchem rozmów telefonicznych i podsłuchem otoczenia nie są objęte zakresem transakcji handlowych, w przypadku których przysługuje wynagrodzenie na podstawie kryteriów określonych w dekrete ustawodawczym nr 231/2002, lecz zakresem czynności wykonywanych przez członków personelu pomocniczego wymiaru sprawiedliwości, w przypadku których przysługuje wynagrodzenie na podstawie kryteriów określonych w art. 168 i nast. TUSG.
- 3 Zaskarżony wyrok sądu pierwszej instancji został utrzymany w mocy w postępowaniu apelacyjnym. STM wniosła skargę kasacyjną od wyroku wydanego w postępowaniu apelacyjnym do sądu odsyłającego.

Główne argumenty stron w postępowaniu głównym

- 4 **Zdaniem spółki wnoszącej skargę kasacyjną** świadczenie przez nią usług najmu urządzeń jest transakcją handlową w rozumieniu dyrektywy 2011/7/UE jako odpłatne świadczenie usług, a zatem powinno prowadzić do naliczenia odsetek za zwłokę w przypadku opóźnienia w płatności.
- 5 W ocenie spółki wnoszącej skargę kasacyjną okoliczność, że to prokuratura zwróciła się o świadczenie usługi, nie stoi na przeszkodzie takiej kwalifikacji. Prokuratura, zezwalając na zastosowanie urządzeń podsłuchowych, wyraziła bowiem rzeczywistą zgodę na propozycję spółki świadczącej usługę i w ten sposób nawiązała z nią stosunek umowny podlegający zwykłym zasadom dotyczącym zobowiązań i umów.
- 6 Natomiast nawet gdyby rozpatrywany stosunek należało uznać za stosunek publicznoprawny i w związku z tym płatność była uzasadniona ustawowym obowiązkiem jako opłata sądowa, wynajmujący powinien w każdym razie otrzymać odsetki za zwłokę i powinien mieć możliwość dochodzenia swojego roszczenia również w sposób inny niż wyraźnie przewidziany w TUSG, to znaczy w drodze postanowienia w sprawie ustalenia kosztów. Postanowienie to bowiem, po jego wydaniu, a) jest doręczane jedynie stronom, a nie w uwierzytelnionym odpisie, w związku z czym, jeżeli wierzyciel zamierza przystąpić do egzekucji, musi najpierw uzyskać odpis dla celów egzekucyjnych, opłacając z góry związane z nim koszty; b) nie zawiera rozstrzygnięcia w przedmiocie odsetek (odsetek ustawowych lub odsetek za zwłokę) oraz c) może być przedmiotem sprzeciwu wyłącznie na podstawie art. 170 TUSG. Ponadto, d) nie przewidziano żadnego terminu na wydanie postanowienia w sprawie ustalenia kosztów.
- 7 Natomiast **zdaniem Ministero della Giustizia (ministerstwa sprawiedliwości)**, po pierwsze, zezwolenie na zastosowanie urządzeń prywatnych stanowi wykonanie uprawnień publicznych przez administrację publiczną, a po drugie, prokuratura nie jest uprawniona do zaciągania zobowiązań umownych na rzecz administracji publicznej.

Zwięzłe przedstawienie uzasadnienia odesłania prejudycjalnego

- 8 Do 2004 r. nie istniały wyraźne przepisy regulujące koszty związane z podsłuchem. W art. 5 ust. 1 lit. i) bis TUSG, wprowadzonym legge (ustawą) nr 311/2004, wymieniono wśród kosztów podlegających zwrotowi przez skarbu państwa, na rzecz którego je poniesiono, zarówno koszty dotyczące działalności w zakresie monitorowania, do prowadzenia której operatorzy telefoniczni są zobowiązani na mocy ustawy, jak i koszty związane z taką działalnością. W odniesieniu do obu tych rodzajów kosztów art. 168 bis TUSG, wprowadzony dekretem ustawodawczym nr 120/2018, stanowił, że powinny one zostać uregulowane w drodze postanowienia sądu zgodnie z art. 168 TUSG.
- 9 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Corte di cassazione (sądu kasacyjnego, Włochy) to rozwiązanie legislacyjne wskazuje na zamiar ustawodawcy a) uznania za ściśle związane z postępowaniem karnym również najmu urządzeń od podmiotów prywatnych i ewentualnej usługi świadczonej przez odpowiedni personel, oraz b) ujęcia związanych z tym kosztów jako kosztów nadzwyczajnych w ramach opłat sądowych, a zatem bez swobodnego zawierania umów zarówno w odniesieniu do etapu ustalenia kosztów, jak i do etapu sprzeciwu. Zgodnie z tym stanowiskiem koszty te mogą zatem zostać ustalone jedynie przez prokuraturę prowadzącą postępowanie „niezwłocznie” (art. 168 bis) w drodze uzasadnionego postanowienia, które staje się ostatecznie wykonalne w przypadku braku sprzeciwu zgodnie z art. 170 TUSG i które stanowi podstawę do zapłaty kosztów w myśl art. 171 TUSG.
- 10 Jednakże zdaniem sądu odsyłającego takie podejście grozi ograniczeniem skutecznej ochrony sądowej wynajmującego, ponieważ odniesienie wyłącznie do TUSG pozbawia go możliwości dochodzenia, w stosownych przypadkach, jego roszczeń w drodze pozwu o wydanie nakazu zapłaty. W związku z tym spółka taka jak wnosząca skargę kasacyjną w niniejszej sprawie nie tylko nie ma prawa do odsetek za zwłokę, lecz jest narażona na opóźnienia, często znaczne, w dochodzeniu jej roszczeń (TUSG nie przewiduje żadnego terminu na wydanie postanowienia w sprawie ustalenia kosztów przez właściwy sąd), nie ma podstawy do wszczęcia postępowania mającego na celu ochronę jej roszczenia, nawet jeśli zostało ono uznane (postanowienie w sprawie ustalenia kosztów nie jest przekazywane w całości) i może podważyć kwotę określoną w postanowieniu w sprawie ustalenia kosztów jedynie na zasadach wyraźnie przewidzianych w tym celu w art. 170 TUSG.
- 11 Konsekwencje te, wynikające z dotychczasowego utrwalonego orzecznictwa Corte di cassazione (sądu kasacyjnego), budzą wątpliwości sądu rozpatrującego niniejszy spór co do jego zgodności z prawem Unii. Można bowiem dostrzec a) potencjalną niezgodność z prawem Unii, transponowanym przez prawo krajowe, w dziedzinie zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych, a także b) konkretne naruszenie art. 10 ust. 1 dyrektywy 2011/7, zgodnie z którym wierzyciel powinien mieć możliwość uzyskania tytułu wykonawczego w ciągu 90 dni od wydania postanowienia w sprawie ustalenia kosztów, i wreszcie c)

sprzeczność z prawem podstawowym do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu (art. 47 Karty).

Sąd odsyłający wnosi zatem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w przedmiocie wykładni właściwych przepisów.

- 12 Sąd odsyłający zwraca uwagę, że w następstwie skargi złożonej przez wnoszącą skargę kasacyjną toczy się przeciwko Włochom postępowanie w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego na podstawie art. 258 TFUE [INFR (2021) 4037]; Komisja Europejska uważa bowiem, że włoskie uregulowanie, nie włączając najmu rozpatrywanych urzędzeń do zakresu transakcji handlowych, pozbawia spółki świadczące usługi ochrony wynikającej z dyrektywy w sprawie opóźnień w płatnościach.

Biorąc pod uwagę to postępowanie oraz zakres sporu między spółkami wynajmującymi a prokuraturami, sąd odsyłający wnosi o zastosowanie trybu przyspieszonego do niniejszego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.